

БО́НДАРСТВО — вид деревообробного промислу; виготовлення посуду і начиння (бочок, діжок, барил, цебрів, бодень тощо), що призначаються для зберігання, транспортування та вимірювання рідин або сипучих продуктів. Порівняно з теслярством та ін. деревооброб. ремеслами Б. є пізнішим, однак також набуло знач. розвитку. Б. з'явилося у 1 ст. н. е., згодом поширилося в Київ. Русі. У 16–17 ст. у великих містах діяли бондар. цехи з виготовлення різних видів посуду. Знач. розвитку Б. набуло в селах, особливо в Карпат. регіоні (Брустурів, Космач, Річка, Яворів). У 20 ст. Б. поширене переважно на Прикарпатті та Поліссі, де є великий вибір матеріалу. Укр. бондарі добре знали на сортах дерева, добираючи для кожного виробу найпридатнішу породу. Для рідин призначалися бочки, діжки, цебри, що виготовлялися з твердого дерева, зазвичай дуба. Найдавніші вироби виготовляли способом випалювання або видовбування «пішнею» (широким долотом): кадовби (для зберігання зерна), жлукти (для зоління білизни), вулики-«колоди», ступи, човни, корита, ночовки тощо. Вироби з клепок досконаліші за конструкцією й технікою виготовлення: різноманітні за розмірами бочки (50–60-відерні для кінного транспортування води, що мали 2 днища й отвір для стоку рідин; невеликі, на 5–10 л, ручні бочечки-«баклагі» та

барильця; бочки для пива чи квасу, засолювання овочів та фруктів, грибів, риби й для браги — на 20–30 л), діжкоподіб. посуд («коновки», цебри, «шаплики», «ряжки», діжки, дійниці, джбани). Бондарне ремесло вимагало від майстра певних навичок і необхід. кмітливості. Проріз пазів у клепах («уторів») при вставлянні днищ був досить складною тех. дією, що потребувала точ. розрахунку й спец. інструменту. Крім звичай. сокири, пилки, долота, стамески, молотка, свердла, що застосовувалися теслями, бондар користувався «уторником» (кривим стругом), а також «розмірячем» (циркулем), лінійкою, «шербелем». Радіус денця знаходили, ділячи довжину його окружності на шість частин, клепки скріплювали кількома обручами. Розповсюдження в новіший час метал. посуду та начиння призвело до занепаду Б., хоча потреба в дуб. бочках та дерев. посуді, що надає специфіч. смаку солінням, медові, квасу, сокам та ін. напоям, зберігається й донині.

Рекомендована література

1. Будзан А. Ф. Вироби з дерева // Бойківщина. К., 1983.

В. Ф. Горленко, М. Є. Станкевич

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Бондарство / В. Ф. Горленко, М. Є. Станкевич // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-36982>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).